

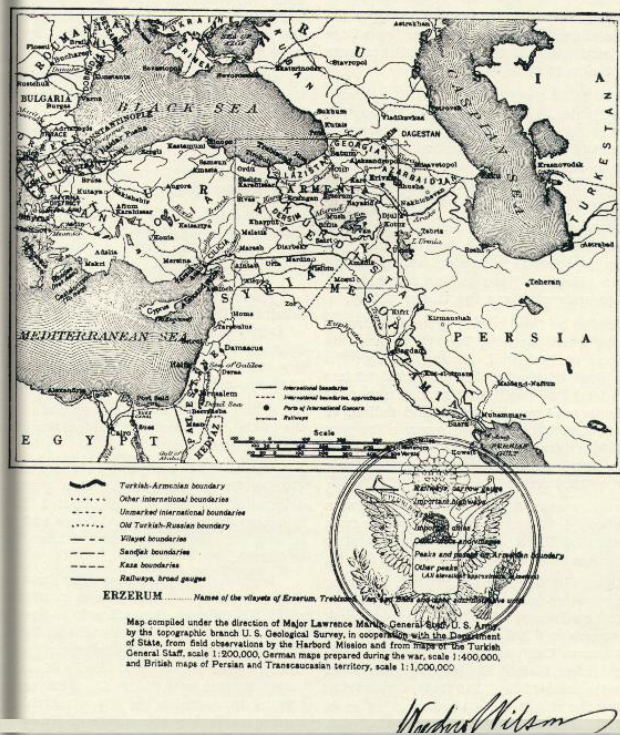

كورد و كوردستان لسهردهمى كومهلا گهلان

نمیسین : ئیسماعیل بیشیکجی
تایبەت بۆ گوڤارا رووگهه
وهرگیان : پیروز عبدالله بشار

KURDISTAN

Map showing the boundaries of Armenia as awarded by PRESIDENT WILSON.

ل زانکویا زا خو ریکهفتی ۱۶-۱۸ نیسانا ۲۰۱۹ ی کونفرانسه کا نیشدهولهتی ل ژیر نافونیشان «سیاسهتا بهریتانیا هه مبهه کیشهیا کوردی» هاته ریکهفتن. ژ چهندين وه لاتین عه رهیی، وه لاتین نه فریقیا، نه وروپا، نه مریکا وه لاتین روژه لاتا دوور ... پشکداری د قی کونفرانسیدا کرن. ههشت په نه ل هاتنه ریکهفتن. ل ریکهفتی ۱۶ ی نیسانن پشتی فه کرنا کونفرانسی د پهنه لی ئیکئی دا بیشیکجی ژی سمیناره ک پیشکیش کر و سمینار ژلایی پیروز عبدالله بشار فه هاته وهرگیران. سمینار بقی رهنگی بوو:

پیدقیه دهستپیکهین ژ بنیاتی پهیدا بوونا کیشهیا کوردی. کیشهیا کورد و کوردستانی نه قهیه، دهمی ل سالتین بیستان ژ چهرخی بوری، لسه دهمی کومه لا گه لان کورد و کوردستان هاتیه بارچه کرن و دابه شکرن و پارقه کرن و مافی دامه زانندا دهولهته کا سه ریخوه ژ کوردان هاتیه ستاندا. تشتی سه رنج راکیش نه وه نه قه چهنده هاتیه رویدان ل دهمه کی کو زور جهخت لسه ربنه مایی (مافی چاره نشیسی ملله تان) ل روژه لاتا نافین و ناسیا و نه فریقیا باکور ... هتد دهاته کرن و دهیته زانین ل ئیکهتیا سو قیهت لینین، ستالین، تروچکی و ل نه مریکا سه روک ویلسونی دا کوکی لسه قی بنه مایی دکرن.

ههردوو هیژین ئمپریالی یین وی دهمی بهریتانیا و فه ره نسا، و ههردوو دهولهتین که قنار (رهسن) یین روژه لاتا نافین نه وژی کومارا تورکیا بهرده و امیا ئمپراتوریا عوسمانی، شاهاتیا ئیران بهرده و امیا ئمپراتوریا ئیرانی، نه قه هه رچار هیژه، ئانکو حکومهتین بهریتانی و فه ره نسی و عه ره ب و تورک و فارس لگه ل ئیک هه قکار بوون د سه رکهفتنا پیشهاتین د قی ماوهیی دا.

ئیک ژ گرن گرتین کارین کومه لا گه لان نه بووو، پشتی بدوو ماهیک هاتنا جهنگی جیهانی یی ئیکئی، دابه شکرن و پارقه کرنا داگیر که هین دهولهتین شکهستی د جهنگی دا لسه دهولهتین سه رکهفتین ئانکو داگیر که هین نه مانیا و عه ردی ئمپراتوریا عوسمانی دناقبه را بهریتانیا و فه ره نسا و ئیتالیا دا هاتنه دابه شکرن. هه ر د قی چار جووقیدا داگیر که هین نه مانیا ل باشووری روژ نا قه نه فریقیا و روژه لاتا دوور و عه ردین ئمپراتوریا عوسمانی ل میزو بو تانیا و روژه لاتا نافین دابه شکرن.

هه ره و سا ئنتیدابین عیراق، ئوردن و فلسطین سه ر ب بهریتانیا قه، و ئنتیدابین سوریا و لوبنان سه ر ب فه ره نسا قه هاتنه دامه زاندا. نه م دشین ئنتیداب وه ک داگیر که به دهنه دیار کرن. ل قیری پرسیا سه ر که نه قه یه: بوچی دهولهته کا ئنتیدابی یا کوردستانی نه هاته دامه زاندا؟ نه خاسه ل وی دهمی ل باشووری کوردستانی، ل ویلیاته تا مووسل شیخ مه حمودی بهر زنجی دکووته بهریتانیا نه ز شاهی کوردستانی مه و دانپیدانی ب من بکه ن وه ک شاهی کوردستانی، به لی ل وی دهمی دهولهتین ئمپریالی یین وه ک فه ره نسا و بهریتانیا نه بتنی رازی نه بوون ب کوردستانه کا سه ریخوه به لکو هه ر د دامه زاندا کوردستانی دا ب شیوییی داگیر که ژی نه کرن. نه قه د دهمه کی دا پیدقیه نه هیته ژیر کرن کو موسته فا که مال و شیخ مه حمود بهر زنجی د په یوه نندین نه یینی دابوون.

ژ گرنکترین نارمانجین کومه لا گه لان په یادکرنا ناشتیا نیښدموله تی بوو، به لئ نه شیا قی نارمانجی بجه بینیت و نه شیا بیته ریگر ل به ریابوونا جهنگی جیهانی یی دووی. ههروسا ریښه بهرین دمه لته تان د ماومین جهنگی جیهانی یی دووی دا ژی ههولین مه زن کرن ژ بو په یادکرنا ناشتیا نیښدموله تی. و ژ بهر قی مه رمه یی ل سالا ۱۹۴۵ یی ملله تین ئیکگرتی دامه زراندن.

لسهرده می ملله تین ئیکگرتی ل هه می دونیایی ژلایی سیاسی فه گوهورینین مه زن په یادبوون. به لئ ل کوردستانی چ تشت نه هاتنه گوهورین نهوین بهری هینگی چ ئاستین سیاسی نه داین کوردان و کوردستانی دقئ ماومی دا ژی ب هه مان شیوه بهر دموام بوون. ل سهرده می ملله تین ئیکگرتی داکیرگه هین ل نه فریقیا ئیک ئیک سهرخو بوونا خووه و مرگرتن. د قئ بیاقیدا بهیاناما (سهرخو بوونا ملله تین داکیرگه هان) نهوا ل ۱۴ کانوونا ئیکئ ۱۹۶۰ یی ب هژمارا ۱۵۱۴ بهیانامه کا زور گرنگ بوو.

نهف بهیانامه پیک دهات ژ حهفت بهندان، بهندی ۳،۲۱ و ۵، باس ل سهرخو بوونا داکیرگه هین دمیایی و زمیایی دکهن. نهفه ب شیوه بهر کشتی داکیرگه هین ل نه فریقیا بوون. ئایا داکیرگه هین ل دمی و زمیا هه نه؟ ئایا داکیرگه هین ناخووی یین وهک دریژه پیدان بو وهلاتی سهره کی نینن؟ بو نمونه ل باکووری عیراقی، باشووری کوردستانی نه داکیرگه هه؟

ب دیتنا من ل داکیرگه هین ناخووی زورداری و ستم زیده تره بهراورد لگه ل داکیرگه هین دمیایی و زمیایی، زورداری و ستم ل قان داکیرگه هین ناخووی بهر فره تره و توند تره. ل قیری پیدقیه بنیرین نه گهری دمه کفتنا بهیاناما سهرخو بوونا ملله تین داکیرگه هان. ئایا نه گهر چ بوون نهف بهیانامه دمه کفتی؟ نه گهر ب کورتی نهفه بوون: داکیرگه ه ب زورداری و ستمی دهینه بریښه برن. فشار و ستم دبیته ئاستهنگ د پيشه چوونا ئابووری و چشاک و که ئتوریدا. ژ بهر قی چه ندی پیدقیه ملله تین داکیرگه هاندا مافی دیارکرنا چاره نشیسی خووه هه بیت. و نهو بوخوه خووه بریښه بهن.

دهمی ژ قی لایی فه لینیرینی دکه یین دی بینین، فشار و ستم ل داکیرگه هین ناخووی زیده تره. دهمی بهراوردی دناقهرا کوردستانی و داکیرگه هین پورتوگالی وهک نهنگولا، موزمبیک، کینیا دکه یین جو داهیه کا مه زن دناقهرا واندا دیاردب

دووراتی دناقهرا داکیرگه هین پورتوگالی و لیشبونه دا نیزیکی (۱۶۰۰-۱۸۰۰) کم دایه. ده می کیماسیه ک ژ لایه نین لوژیستیکی و له شکه ری و پیدقیین شه ری دا هه بیت پیدقیه قی دووراتی بېرن. داکو وان کیماسیا دابین بکهن. نهف چه نده ده می لایه نی جوگرافی و رموشا و مرزی ل بهر چاڤ بهیته و مرگرتن دیاردبیت کو د دمه کی کیم دا ناهیته نه نجام دان. ههروسا ریښه بهرین داکیرگه هین ناگه نه ناخوویا داکیرگه هین. ل داکیرگه هین نه فریقیا پرانیا جارن ریښه بهرین داکیرگه هان ل که نارین زمیایی یان ل که نارین رویبارن یین داکیرگه هین کاریگره دبوون.

به لئ ل کوردستانی بارودوخ زور جو دایه. فروکه کا جهنگی ژ بهغدا ربیت د دمه کی زور کیم دا کوردستانی بوم به باران دکت. نهفه سهرمای هندی باره گایی دووی یی مه زن یی سوپایی عیراقی ل مووسله. ئانکو دناق کوردستانی بخومه دایه. نهفه وی چه ندی دکه هینیت کو فشار و ستم ل قیری گه له ک توند تره و بهر فره تره و بهر دموامه.

دیسان د بهندی ۷،۶،۴ یی بهیاناما سهرخو بوونا ملله تین داکیرگه هان دا باس ل ئیکه تیا ناخی دکت، و باس ل جهوانیا هاریکاری ملله تین ئیکگرتی لگه ل دمه لته تین په یوه نندیدار د ته په سهر کرن و ژناقهرا بزاقین نه تهوه میی ل قان وهلاتان دکت. نهفه ژی راما نا هندی یه بو نمونه ملله تین ئیکگرتی ل باشووری کوردستانی داخووزین کوردان یین رهوا ل بهر چاڤ و مرنه کریت و هاریکاریا (سه دام حسین) ی بکهن نهوی کورد جینوساید کرین ژبو ژناقهرا بزاقین نه تهوه میی. ل قیری هه قذیه کا مه زن دناقهرا به ندین (۵،۳،۲،۱) و (۷،۶،۴) یین بهیانامه یا ناخبری دا دیاردبیت.

نهف هه لویسته ل ۱۶ ی ئادارا ۱۹۸۸ یی ل هه له بجه ده می کورد تووشی جینوسایدی بووین ب ناشکه رای دهینه دیتن بو نمونه ملله تین ئیکگرتی چ کارقه دان بهرامبه ر قی جینوسایدی نه کرن.

مەرجین سەرەکی یێن پیکه ژيانا ملهتان :

ئەگەر دەواتە کە دا حکومەتا مەرکەزی دانپیدانی ب نازادیا نەژادی یا مللەتین ناف سەنوری دەولەتی دا دژیت بکەت و ب شیوهیه کە یە کسانێ سەرەدەمێن لگەل ڤی پیکهاتا نەژادی بکەت ل ڤیری دبیته پیکه ژیان هەبیت. هەر وەسا یاسایا نیشدەولەتی ل سەر ڤی بابەتی زی ب هەمان رەنگی یە. ئەگەر حکومەتا مەرکەزی دانپیدانی ب نازادیا ڤان مللەتان نە کەت و فشاری ل سەر بکەت و هەول بەتە بشیقینیت پیکه ژیان ل ویری ناییت.

یا دیارە کول عیراقی رژێما سەدام حسین ی ب چ رەنگی سەرەدەمێ لگەل کوردان دکر. حکومەتا سەدام حسین ی دانپیدان ب هەبوونا کوردان یا نەژادی و جفاکی و مافین گریادی ب هەبوونا وان نەدکر و پولیس و سویا و هیژا دەولەتی ژبو تەپە سەرکرن و ژناقیر نا کوردان بکاردنیا و داخواری کوردان یێن رهوا و دیموکراتخواز پاشکوه د نیخست. لەورا یا گرنکه ڤه کولین ل سەر جینوساید کرنا کوردان بهیته کرن.

جینوسایدا حەلەبجە ل ۱۹۸۸ ل سەر کوردان چ رامانی ددەت ؟ رامانا وی چەندی یە، دبیژیتە کوردان ئەز دی هەوە ب جینوسایدی بریقەبەم و دی نەژادی هەوە ب جینوسایدی ژناق بەم.

دەیتە زانین کول ۱۶ ی نادارا ۱۹۸۸ زیدەتر ژ ۶۰۰۰ کوردان ب گازین ژەهراوی خەندقین و مرن. هەر وەسا سەدام حسین ی ڤه کولین ل سەر هندی دکر کیژ گارز ژەهراویترە ژ هەمیان و دگوت: « کیژ گاز ژەهراویترە دی وی بەرەم نینم و بەرامبەر ڤان کوردین پاشقەمایی بکارتینم ». و تاقیکرن ل سەر ڤان گازین ژەهراوی دکر و وەک تاقیگە ژی کوندین کوردان و کوردین ل زیندانان بکاردنیا. زیندانی کورد ل بارەگایی ئاسایشا سلیمانیی دەاتنە بکارتینان و دناقبەرە سالین (۱۹۸۳- ۱۹۸۸) زیدەتر ژ ۶۰۰۰ کوردان ل ڤان تاقیکرناندا هاتنە کوشتن.

هەر وەسا پیدقیه بیرا خوە ل ناخفتن (عەلی حەسەن مەجیدی) ی بینین. عەلی حەسەن مەجیدی دگوت: « ئەم دی دەهان حەلەبجەیان ل سەر ڤان کوردین پاشقەمایی ئەنجام دەین. دی پاشقەمایی ب ئیکجاری ب دووماهیەک ئینین و ژناق بین، ژبو ڤی چەندی مە هەمی جووری چەکان هەیه. دی زیدەتر ژی جیبە جی کەین... » عەلی حەسەن مەجیدی ئەڤ ناخفتنە ئیکسەر پشتی جینوساید حەلەبجە، دەمی ئویرا سیونین ئەنقالی دا کوتبوون.

ل ڤیری پرسیارا سەرەکی ئەو، ئایا پیکه ژیان بشی رەنگی دی چەوا چینیته؟ پیدقیه پشتی جینوساید حەلەبجە ل سال ۱۹۸۸ ریکخراوین نیشدەولەتی یێن وەک مللەتین ئیکگرتی، کونفرانسی ئیسلامی، جقاتا ئەوروپی، ئیکەتیا ئەوروپی، ریکخراوین سڤیل وەک ریکخراوا لیبوورینا نیشدەولەتی ئەڤ بابەتە ئینابان روژمقی. هەر وەسا پیدقیه ئەڤ بابەتە ل جقاتا گشتی یا مللەتین ئیکگرتی و جقاتا ئاسایشا مللەتین ئیکگرتی هاتبایە روژمقی. بەلی ئەڤ چەندە چینیبوو. ئەڤ ریکخراوین مافین مروقی یێن ئاماژە پی هاتینەدان سەبارت کورد و کوردستانی چ کارقەدان ئەنجام نەدان و ل چ جەین دونیایی وەک پاریس، لەندن، روما، بەرلین، واشنتون، توکیو و موسکو کارقەدان یان دژایەتیا ڤی کارساتی نەکرن.

ل روژین جینوساید کرنا کوردان ل سال ۱۹۸۸ ل کویتی کونفرانسی ئیسلامی د کومبوونی دا بوون، بەلی کونفرانسی ئیسلامی چ ئاماژە پیدان ب جینوساید کوردان نەدان و رەخنە ل ڤی چەندی نەکرتن هەر وەسا ل بەیانناما پشتی کونفرانسی هاتیە راکەهاندا ن ژی ئاماژە ب ڤی رویدانی نەدا بوون. بەلی د هەمان دەمدا کونفرانسی ئیسلامی رەخنە ل سیاسەتا بولگاریا دگرت سەبارت هەلوپست و سەرەدەمیا بولگاریا بۆ گهورینا ناقین تورکان ژ تورکی بۆ بولگاری بۆ تورکین ل بولگاریا دژین، بەلی خوە نەدیته کونفرانسی جینوساید کوردان ل کوردستانی و چ رەخنە ل حکومەتا سەدام حسین ی نەکرن... ئەڤی چەندی ئەگەرەکی بەرچاڤە هەیه ئەوژی پارچە کون و دابەش کون و پارقە کرنا کورد و کوردستانی کورد هیلاینە بی هەڤال و هژمارا دوژمنان زیدە کربە.

بەراورد كرن...

دوو بەراوردى دى زانبارىن مە لسەر كورد و كوردستانى
زىدەكەت و دەولەمەندكەت. يا ئىكى بەراورد كرن كوردستانى لگەل
بارودوخى عەرەبىن فلستىن.

فلستىن ئىك دوژمن ھەيە، ئەوژى ئىسرائىلە... ئەفروكە
۲۲ دەولەتەن عەرەبى، ۵۷ دەولەتەن ئەندام ل كونفرانسى ئىسلامى
دا ئەگەر ھەز عەرەبىن فلستىن بگەن يان ئەكەن ھارىكارىا وان
دكەن. ئەفە ھەمى جورىن ھارىكارىا بخومفەدگرىت. ھەمى جورىن
ھارىكارىن سىياسى، دىلوماسى، لەشكەرى... ئەفە ئىك ژ داخووزىن
سەرەكى يىن خەلكى عەرەبە. د فى چارچووڤىدا كوردان چ ھەڤال نىنن
ھارىكارىا وان بگەن. سەرەراى فى چەندى ھەر ژ دامەزاندنا ئىسرائىلى
ل سالا ۱۹۶۸ ل ئىسرائىلى زمانى عەرەبى لگەل زمانى عبرى زمانى
دووى يى فەرمى يە. بۆ نمونە سەرەراى ھەمى خەباتا كوردان. ل
توركىا ھەتا ئەفروكە زمانى كوردى نە زمانى خواندنى يە.

كورد د گورەپانەكا دەورەبەر ب دوژمنان دورپىچ دای
ھەرەكە د جەھنمەكى دا خەباتا خوە برىشەدەبن. ھەرەكە لسەر
من دياركرى پارچە كرن و دابەشكرن و پارچە كرن كوردان،
كورد ھىلاينە بى ھەڤال و ھژمارا دوژمنان زىدەكەرىە.

بەراوردىا دووى، بەراوردىا كوردستانى لگەل داگىرگەھىن
ئەفرىقىايە. ئەوروى ل دەستپىكا چەرخى شازدى بەرەڤ ئەفرىقىا چوون،
دەستپىكى ھولەندى پاشان پورتوگالى، ئىسپانى، بەرىتانی و فەرەنسى چوونە
ئەفرىقىا. ل چارىكا دووماھى ژ چەرخى نوزدى پشتى دامەزاندنا ئىكەتيا
ئىتالى و ئىكەتيا ئەلمانى ئىتالى و ئەلمانى ژى چوونە ئەفرىقىا. و چوونە
وان جھىن ئەوروى نەگەھشتىن، ھەرئىك ژ وان ل جھىن ئاكنجى
بووین كولوئى دامەزاندن. ل چارىكا دووماھى ژ چەرخى نوزدى ل ھەمى
عەردىن ئەفرىقىا ئەوروى لى ئاكنجى بوون و ھەمیان ھەولا بەيزكرنا
كولونىن خوە دكرن و عەردى لى ئاكنجى بووین بەرفرە دكرن. ئەفە
بووئە ئەگەر ئاكوكى دناڤبەرا واندا پەيداىبىت لەورا ژبو نەھىلانا فى
ئاكوكى ل سالا ۱۸۸۵ ل بەرلین كونفرانسەك ھاتە رىكخستەن و ھولەندا،
پورتوگال، فەرەنسا، ئىسپانىا، بەرىتانيا، بەلجىكا، ئىتالىا و ئەلمانىا پشكدارى
د كونفرانسىدا كرن. ئەو بارودوخى كارا لسەر بەرەپەران ھاتە نڤىسین و
سنورى داگىرگەھان دقى كونفرانسىدا ھاتە دەستبىشانكرن.

بى گومان كىشەيا سنورى يا گرنگە. ل ئەفرىقىا بەرى جەنگى
جىھانى يى دووى بتنى دوو دەولەتەن سەرخوخە ھەبوون ئەوژى لىبىرىا
و ئەسىبويا. د ئەفروكەدا ۵۷ دەولەتەن سەرخوخە ھەنە. داگىرگەھان
پشتى جەنگى جىھانى يى دووى ل سالىن ۱۹۵۰، ۱۹۶۰-مان دا ئىك ئىك
سەرخوخەبوون و مرگرتن. چار دەولەتان ب خەباتا چەكدارى سەرخوخەبوون
و مرگرتن. جەزائىر و داگىرگەھىن پورتوگالى... دەولەتەن دىتر ب رىكا
دانوستاندن دەستورى دناڤبەرا دەولەتا ئمپىريالى و ھىزىن داگىرگەھى

ئىك ژ ئەگەر ئىن سەرەكى يىن پارچە كرنى پتروئە ل سالىن
بىستان ژ چەرخى بىستى بەرىتانيا داخووزدكر وىلايەتا مووسل سەرب
ئىتدىبا عىراقى فەبىت. ئىتدىبا عىراقى ژ سى وىلايەتەن سەرەكى بەسرا،
بەغدا و مووسل پىكدهات. وىلايەتا مووسل ب شىوھىەكى گشتى دەڤەرا
كوردان بوو. سريانى و كلدانى... بەھراپتر ل فى دەڤەرى دژيان. بەلى
موسئەفا كەمالى ب بەھانەيا « ئەف دەڤەره ژ باب و باپىرىن مە بۆ مە ماينە»
داخووزا وىلايەتا مووسل دكر. و ژبەر ھندى ژى ئاكوگىا سىياسى دناڤبەرا
موسئەفا كەمالى و بەرىتانيا دا لسەر فى بابەتى ھەبوو. ئەزدوى باومرى دامە
ئەف ئاكوگىا سىياسى ھەتا پشتى سالا ۱۹۲۳ ژى بەردەموام بوو.

ب دىتتا من ئەو ناڤىرا داينە دان و ستاندن لوزان گوھورىن
مەزن د بىروبووچوونىن موسئەفا كەمالى دا پەيداكرن. چىدبىت
موسئەفا كەمالى بىشى رەنگى ھزروپىرىن خوە بۆ بەرىتانيا داينە
دىاركرن و كوتبىت ئەم دى خوە ژ وىلايەتا مووسل فەكشىن و داخووزا
چ مافان لسەر وىلايەتا مووسل ئاگەين، بەلى د بەرامبەردا ھىن دى
دژى داخووزىن كوردان بۆ سەرىخوخى و ئوتونومى راوەست... ئەزد
وى باومرى دامە بەرىتانيا رازى بووئە لسەر فى داخووزى.

ئەم دزانىن بەرىتانيا ب چ رەنگى داگىرگەھىن خوە
برىشەدەر. بەرىتانيا رىشەبەرىن ئوتونومى دامەزاند و ھندەك
ئەنجومەن پىكدىنئان كو كارمەندىن وى گرىداى بن ب بەرىتانيا
ڤە و سەرەكى ئەنجومەنى ژى كەسەكى بەرىتانيا بوو.

ل ئەفرىقىا كىنيا، ئەنزانيا، ئوگاندا، زەمبابوا، زامبىا،
بوستوانا، كامىرون، گانا، ئىكەتيا ئەفرىقىا باشور، باشورى رۇژئاقا
ئەفرىقىا، نىجىرىا، توگو، سرالېون و سودان... داگىرگەھىن بەرىتانيا
بوون. بەرىتانيا ئەف داگىرگەھە ب رىكا حكومەت يان رىشەبەرىن تا
رادىەكى سەرخوخە برىشەدەر. ھندستان ژى داگىرگەھا بەرىتانيا
بوو، بەلى دەمى ل سالا ۱۹۶۸ ھندستانى سەرخوخەبوونا خوە و مرگرتى
ھندستان و پاكستان وەك دوو وەلاتەن سەرىخوخە دەرەڤتەن.
ھندستان ژى برىكا رىشەبەرىا ئوتونومە دەتە برىشەبەرن.

ل دەستپىكا سالىن ھەفتيان دا رۇژەھلاتا پاكستانى بناڤى
بەنگلادش د ئەنجامى بزاڤا رزگارخووزا نەتەومى دا ژ پاكستانى ڤە بوو و
دەولەتا خوە يا سەرخوخە دامەزاند. بەرىتانيا بتنى ل كوردستانى رىشەبەرىا
ئوتونومى نەدامەزاند. ل سالا ۱۹۱۹، و سالىن بىسان و سالىن سىھان و
سالىن چلان و سالىن پاشتر دا ھىزا ئەسمانى يا بەرىتانيا رولەكى گرنگ
د ڤەمراندنا داخووزىن كوردان يىن نەتەومى و دىموكراتى ھەبوو. ھەمى
دەمان بەرىتانيا ھارىكارىا عىراقى دكر ژبو تەپەسەر كرن كوردان. ھەتا
وى رادىە رولى سەرەكى د گىرا د فى بابەتيدا. لەورا بى رەنگى ئەو سوزا
بەرىتانيا داىە موسئەفا كەمالى كەڤتە كارى و جىبە جى بوو.

“LOZAN'A DARBEDİR”

ههولا دووی ئی دهستنیشانکرنا سنورین کوردستانی ل سالا ۲۰۰۵ بوو ئهوزی جیبهجیکرنا ماددا ۱۴۰ یا دهستوری عیراقی بوو. ئهف مادده ئی نهاته جیبهجیکرنا. دقئ ماددی دا ئی پیشنیارا نهجامدانا ریفراندومی ل دهقهرین ژ کوردستانی فهقهتیای دکر، بهئی حکومهتا عیراقی بوویه ئاستهنگ ل جیبهجیکرنا قئ ماددا دهستوری دا.

ههولا سیئ ژبو دهستنیشانکرنا سنورین کوردستانی ل ۲۵ ئهیلولا ۲۰۱۷ ریفراندوما سهرخومبوونی بوو. ۷۲٪ یشکاری د ریفراندومی دا کرن و ۹۳٪ دهنگین بهئی بدهستخوهفه ئینان(پهسهند ئینا)، بهئی حکومهتا عیراقی راکههاند کو دانپیدانی ب ریفراندومی ناکهت. ههروهسا تورکیا و ئیران و ئەمریکا و بهریتانیا و ئەلمانیا ... راکههاندن دانپیدانی ب ریفراندومی ناکهت و ل ۱۶ چریا ئیکئ ۲۰۱۷ ب خیانهتهکا ناخحوییا کوردان ههولا سیئ ژی سهرکهقتن نهئینا.

وهک یا دیار ههولین زور ههنه کو سنورین کوردستانی نهئینه جیبهجیکرنا و بینه ئاستهنگ د دهستنیشانکرنا سنوراندان. ل قییری ب ناشکهرایی دیاردبیت بارودوخئ کوردستانی لگه ل داگیرکههین ئهفریقی جودایه. ل داگیرکههین ئهفریقی سنور ل سا ۱۸۸۵ هاتبوون کیشان و سهرخومبوون لدویف وان سنوران و مرگرتن. بهئی ل کوردستانی ئهف سنوره ناهینه دهستنیشانکرنا و داخوازی و ئیرادهیا گهئ کورد ل پیش چاف و مرناکرنا.

ل ۷خزیرانا ۲۰۱۷ سهروکئ کوردستانی مهسعوود بارزانی دیارکریو :«دی ل ۲۵ ئهیلولی ریفراندومی نهجام دهین و دی پرساری ژ گهئ کورد کهین ئهزی ج هزردهکن دهریارهیی چارهنشیئ خوه» پشتی قئ روونکرئن دموهتین وهک عیراق، ئیران، تورکیا و سوریا و پاشان دموهتین وهک بهریتانیا و ئەلمانیا و ئەمریکا و پاشان ریکخراوین نیئدمولهتی یین وهک مللهتین ئیککرتی و کونفرانسئ ئیسلامی و ئیکهتیا ئهرووی پیشنیارکرنا قئ ریفراندومی نهجام نهندن. «ده ل دیارکرنا» ئهف ریفراندومه بو کوردان باش نینه و ب زیانه». ئهفه رامانا وی چهندی ددهت دبیزیته کوردان «وه کوردان ماف نینه هوین ریفراندومی بکهن، و پاشهروژ و چارهنشیئ خوه دیاریکهکن، بتنی مه ماف هیهه چارهنشیئ هوه دیاریکهکن». لهورا ریفراندوما سهرخومبوونی یا ل دهمی دهستنیشانکرنا ل ۲۵ ئهیلولا ۲۰۱۷ هاتیه نهجامدان بهایهکی زور مهزن بخوهفه دبینیت و ههروهسا نهجامئ ریفراندومی ب بهایی تاپویی یه.

دا سهرخومبوون و مرگرتن و سنورین قان داگیرکههان ل سالا ۱۸۸۵ ل ریکهقتاناما بهرلین هاتبوون دهستنیشانکرنا. داگیرکههین ئهفریقیا سهرخومبوون لدویف قان سنوران و مرگرتن. دهمی داگیرکههان سهربهخوی و مرگرتین شهری سنوران پهیدانهبوو، چونکی سنور ل سالا ۱۸۸۵ هاتبوون کیشان. و داگیرکههین بهریتانیا و پورتوگال، هولهندا، فهرنسا، ئسپانیا، بهلجیکا، ئیتالیا و ئەلمانیا هاتبوون دهستنیشانکرنا. و ئهو سنورین ل سالا ۱۸۸۵ نههاتنه کوهورین بتنی ل سالا ۱۹۹۳ ئهیرتیا ژ ئهسیوییا جودا بوو ول سالا ۲۰۱۱ ب ریفراندومی باشووری سودانی ژ سودانی جودا بوو و د نهجامدا هندهک کوهورین د سنوران دا پهیدابوون.

ل کوردستانی بارودوخ کهلهک جودایه. ل سالیئ بیستان دا سهردهمی کومهلا کهلان کوردستان هاته پارچهکرنا و دابهشکرنا و ههر پارچهیهک وی ژلایی هیژین ئمیریالی و داگیرکاری فه هاته داگیرکرنا.

داگیرکهه ئاستهکی سیاسییه، ئهگهر چهند ئاستهکی نزم بیت ژی، بهئی ههر دیسان ئاستهکی سیاسییه. بو نمونه ئهگهر بیژین «کینیا داگیرکهها بهریتانیا» رامانا وی چهندی ددهت ئانکو سنورین کینیا بهری نوکه هاتینه دهستنیشانکرنا و وهلاتهک بناقی کینیا هیهه و مللهتهک جودا ل ویری دژیت و ژبو پاراستنا بهرژموندیئ خوه یین ئابووری ژلایی والیهکی بهریتانی فه دهیته بریفهبرن. ژقی لایی فه کوردستان د ئاستی داگیرکههئ دا ئی نینه. و سنور نینن و چ ئاستین سیاسی نینن. ئهگهر ل سالیئ بیستان کوردستان وهک ئنتیدابا (داگیرکهها) فهرنسی یان بهریتانی هاتبایه دامهزراندن، بی گومان بارودوخئ ئهفروکه یئ کوردستانی دا جودابیت. لهورا ئهفرو ئهه لسهر کیشهیهکی د ناخشین سهدسالان کیروبوویه.

ل ریکهقتاناما ۱۱ ئادارا ۱۹۷۰ دناقهرا سهروکئ پارتی دیموکراتی کوردستان مهلا موستهفا بارزانی و سهروک و مزیرانی عیراقی سهدام حسینی دا هاتیهکرنا ریکهقتاناما دهستنیشانکرنا سنورین کوردستانی بوو. ریکهقتاناما ئوتونومی یا کوردستانی بوو، و بشی چهندی دا سنورین کوردستانی هینه دهستنیشانکرنا، بهئی سهدام حسین ی ب ئهه هیزا ژ ئیران و تورکیا و سوریا و ئیکهتیا سوقیهت و ئەمریکا و وهلاتین عهرهیی و وهلاتین ئهرووی و مرگرتی بهندین گریدای ب کهرکووکئ فه جیبهجئ نهکر و ریفراندوما سنوری کوردستانی دهستشان بکهت نهجام نهدا. چونکی ئهف دموهته دژی جیبهجیکرنا ریکهقتانامی بوون.

بە ناوی خۆی مەزن وەرلوقان

کۆبوونهوهی ڕۆژی ٦/٧/٢٠١٧ بێرووبی و گرتنک بوو

و دهستکه و تێگ به هاده بو گه کوردستان و قوربانیهانی
 شه ههیدان، شانازییهکی گهوره به بوهوه نو لایه نانهی
 به ئهزازی کۆبوونهوه که بوون و بریاره میرووبیان را بو ئهوهی
 گه کوردستان بتوانی له رێگهی ریفرااندوم دهنگ و وستی
 خۆی به جیهانیان گه یهینت.

سوایس بو خفا و بو پێشه رگه و چه ماوهی سه ره به رزی
 کوردستان و سوایس بو ئه و لایه نانهی به ههسته به بر سه یار تیه و
 هه ئو ئی نیشتیمانی و بێرووبیان نواند. هه ئادام ته م هه نفا وه
 بیهته هه ئی به گرتی نیشتیمانی و ته با یه له سوان لایه نه سیاسیهکان
 و بی گه کوردستان نه وه به که ده سته و ته کلانی که ما فیک
 سه رووستی گه کوردستانه، له رێگه ی ئاسنی و دور له

توند تیری به ده ست به یینت. هه ره به و باره به وه ده مانه وی
 با سترین په یوه نده و لیکتنگه یه ئه مان له گه به غدا و رار و سیکانان
 و و لانی نا و چه که هه یینت.

نا یه هه ر گیز له یار که یه که ده سته و ته و سه ره که و ته کلانان
 به ره هه یه خۆ یه شه هیده نه مه کلانان.
 هزاران سه رو له گیانی پاک شه هه یهانی رێگه ی ئازادی.

نامهیا سه رو ک هه ر ئیما کوردستان به ریز مه سعود بارزانی
 ب هه لکه هتا په سه نده کرنا بریارا ریفرااندومی ژلای
 هه نده ک پار تین کوردستانه هه.

ئەنفال چ بوو؟

ل سەرى من ئاماژە ب جينوسايدا حەلەبجە ل ۱۶ ئادارا ۱۹۸۸ دابوو. سەرەراى توندىا قى جينوسايدى دى بىنن ل ھاقىنى و ل پايىزا سالا ۱۹۸۸ ئەنفال ب توندىا خوقە بەردەموام بوو .

ئەنفال چ بوو؟

ھزرد ئەھالەكى دا بگەن ب درىژىيا ۲۰-۲۵ مەتران و ۲-۳ مەتران بەرفرەھى و ۳ مەتران كوووبىت... ب مەكىنەيىن كارى پيش ومخت ھاتىنە كولان و بەرھەفكرن. ھىزا ئاسايشا سەدام حسىنى بەرھەف سپىدى ھىرش دكرن سەرگوندىن كوردان وژن، زەلام، گەنج، دانەمەرب زورى ژ مالىن وان دەرئىخستن ول كەمپەكى دووركومدكرن. بىشتى ھىزىن ئاسايشا عىراقى كەل وپەلپەل مالىن وان تالان دكرن كوندو مالىن كوردان دوستن.

كوردىن ھاتىن كومكرن سى ھەتا چار رۇژان د ھىلانە بى خوارن و قەخوارن. پاشان ل سپىدەھىيەكى ژ وىرى دبرنە جەنى نھال بەرھەفكرىن و ھەر ئەھالەكى ۷۵ كەس دبرن سەر و تىمەكا لەشكەرى يا (۱۱) كەسى ل وىرى بوون و ژ دووراتىا ۷-۸ مەتران ئەو كەسە گوللە باران دكرن و ئىك ئىك دكەفتنە د نھالى دا، دبىت لدمەنى گوللەبارانكرنى ھەمى نەمى بن بۇ نەمۇنە ژبەركو ژنك دبوونە زرى بۇ زاروكىن خوە، دبىت زاروك نەمى بن، ل قىرى پىشتى كرىارا گوللەبارانكرنى ئىكسەر كرىارا ھاقىتەنا ئاخى دەستپىدكر، ب ئاخى ئەو نھال دەھتە داپوشىن.

ئەنفال ل ھاقىنا سالا ۱۹۸۸ ژى ب شىوھىيەكى پلان دارىژتى جىيەجى بوو. ل لايى گەرمىان ھەمى كورد ب ژن، زەلام، گەنج، دانەمەر دبوونە نارمانجا ئەنفالى. قەكولينا عارف قورىانى ب ناقى « ژ ئومەريان ھەتا توبىزاوا» ب تىر و تەسەلى و ب بەلگە باس ل قان رویدانان دكەت.

ل قىرى پرسىيارا سەرەكى ئەقەيە: سەدام حسىنى ورەيا جينوسايدكرنا كوردان ژ كىشە ومەركرت؟

لسەر مە ھەولدا ئاماژە ب جينوسايدا حەلەبجە ل ۱۶ ئادارا ۱۹۸۸ بدەين. دەمى سەدام حسىنى جينوسايد ئەنجال داى، ئەگەر مللەتەن ئىككرتى، كونفرانسى ئىسلامى، ئىكەتيا عەرەبى، جقاتا ئەوروى، ئىكەتيا ئەوروى كارقەدان يان دژايتە بەرامبەر قى كارەساتى كرىان، و دەولەتەن ھەك توركىيا و ئىران و سورىا و ئەمريكا ، فەرەنسا، ئەلمانىا، بەرىتانىا ئىدانەيا سەدام حسىنى و كرىارىن وى كرىان. ئەرى دا سەدام حسىن شىت ب درىژىيا ھاقىنى لسەر ئەنفالى بەردەموام بىت؟

پرسىيارا دىتر يا گرنگ ئەوھ. ل ۷ خىرانا ۲۰۱۷ راگەھاندنا رىفراندومى ل ۲۵ ئەيلولا ۲۰۱۷ ھاتەكرن بەرامبەر قى روونكرنى رىخراوین نىقەدەولەتى يىن ھەك مللەتەن ئىككرتى و كونفرانسى ئىسلامى و ئىكەتيا ئەوروى، جقاتا ئەوروى، ئىكەتيا عەرەبى و دەولەتەن ھەك بەرىتانىا و ئەلمانىا و ئەمريكا و دەولەتەن ھەك عىراق، ئىران، توركىيا و سورىا دژايتە خوە بۇ قى رىفراندومى دانە دىاركرن بەلى سەرەراى قى چەندى لدمەنى دەستىشانكرى ھاتە ئەنجال دان.

نايا دژايتە رىفراندومى، رامانا ھندى نىنە كو دبىژنە كوردان ب زورى لگەل وى رزىمى بژى ئەوا تو جينوسايدكرى ؟ نايا بوچى ماف و ياساين نىقەدەولەتى بەرامبەر كوردان ناكەقنە كارى؟

ئاوتسوئىتر - Auschwitz - بارەگايى ئاسايشا سلېمانىي:

لگەل قان ھەردوو بەراوردىان ئەم دشىن بەراوردىا سىيى بگەين. ئەق بەراوردىە دناقبەرا كەمپا ئاوشوئىتر و بارەگايى ئاسايشا سلېمانىي دايە. ئەو زوردارى و ستەما ل ئاوشوئىتر دا ھاتىە رویدان، ل بارەگايى ئاسايشا سلېمانىي ژى رویدا. بەلى جورەكى دى يى ستەمى ل بارەگايى ئاسايشا سلېمانىي ھەبوو لدمە ھىتلەرى نەبوو. ئەوژى ژوورا تىكدانا كەرامەتا ژنان بوو.

كىژ ژن، ب ژ رەنگى دبرنە قى ژوورى؟ كى كار لسەر تىكدانا كەرامەتا ژنان دكر؟ قەكۆلین لسەر قى بابەتى دى زانبارىين مە لسەر كوردان و كوردستانى، لسەر رۇژھەلاتا ناقىن، لسەر فلستىنى زىدەكەت و دەولەمەندكەت. بئىرە:

Kenan Makiya, Vahşet ve Sessizlik, Savaş, Diktatörlük Başkaldırı ve Arap Dünyası, Çev. Arif Karadağ, Avesta, Acil Kitaplar, 2003, İstanbul, s. 354-355)